

YTTRANDE

Kulturdepartementet

103 33 Stockholm

REMISSVAR PÅ BETÄNKANDET (SOU 2003:121) INTERNATIONELLA KULTURUTREDNINGEN

Svenska Filminstitutet vill härmed inkomma med följande yttrande över SOU 2003:121 "Internationella kulturutredningen". Vi ser det som mycket värdefullt att kulturdepartementet med den internationella kulturutredningen tagit initiativ till att belysa Sveriges kultursamarbete med omvärlden i sin fulla bredd. Svenska Filminstitutets yttrande är i det följande koncentrerat till de delar av betänkandet som har direkt anknytning Filminstitutets verksamhetsområde.

Övergripande synpunkter

Svenska Filminstitutets generella uppfattning är att utredningen i för hög grad har inriktat sig på *Svenska Institutets* framtida roll och organisation. Filminstitutet menar att filmens viktiga funktion som kulturbärare, inte minst på den internationella arenan, och dess starka ställning som kultur- och exportfrämjare inte i tillräckligt hög grad beaktas. Svenska Filminstitutet har en omfattande film- och kulturpolitisk verksamhet. Inte minst viktig är denna i internationella sammanhang. Av utredningen framgår dock inte tydligt att Filminstitutet är den institution som har det övergripande ansvaret för den svenska filmkulturen samt är den centrala främjaren av svensk filmkultur i alla dess led – att jämföra med det uppdrag Statens Kulturråd har inom sina konstområden. Inte heller ges den regionala kulturverksamheten (vilken är mycket väl utvecklad inom t.ex. filmområdet) den vikt den rimligen borde ha i internationella kultursammanhang.

Då utredningen förbiser Filminstitutets omfattande filmpolitiska roll och istället utgår från att Statens Kulturråd famnar hela kultursektorn, exkluderas filmområdet ständigt. För att helt täcka den internationella verksamhet som finns inom samtliga kulturområden, måste man inkludera inte bara Svenska Institutet, Sida och Statens Kulturråd, utan också Svenska Filminstitutet.

Betänkandets förslag avseende Svenska Filminstitutets och Svenska Institutets ansvarsfördelning inom filmområdet är mycket olyckligt. Att föreslå att instituten själva ska finna lösningar och organisationsformer för det internationella filmsamarbetet innebär i realiteten att filmen exkluderas från viktiga delar av betänkandet. Dessutom är

det en ofarbar väg då instituten som bekant har olika uppfattningar om vad deras respektive uppdrag bör innebära.

16.2 Internationella kulturfonden

Fonden föreslås ha till uppgift att stödja långsiktiga och större internationella projekt, både med inriktning på specifika länder som på särskilda konstformer. Det sägs även att organisationer som Sida, Svenska Institutet, Konstnärsnämnden, Rikskonserter och Exportrådet som hittills ska driva egna utlandssatsningar inom respektive myndighets verksamhetsuppdrag. Frågan är dock var Filminstitutets internationella verksamhet befinner sig i förhållande till t.ex. Internationella kulturfonden, Rikskonserter och Konstnärsnämnden?

Sida, Svenska Institutet och Exportrådet har särskilda *Sverigefrämjande* uppdrag. Filminstitutet liksom Kulturrådet, har områdesövergripande uppdrag och ansvar. Avseende det operativa arbetet befinner sig Filminstitutet samtidigt på samma kulturpolitiska plan som t.ex. Rikskonserter. Att i detta sammanhang omnämna de ovanstående institutionerna men utesluta Svenska Filminstitutet, gör den internationella uppdrags- och ansvarsfördelningen ytterligt oklar.

Filminstitutets uppfattning är vidare att den internationella kulturfonden ska omfatta *samtliga* konstformer. Fondens styrelse ska därför ha ingående kännedom om såväl svenskt som internationellt kulturliv. Denna styrelse ska emellertid utses enbart av Statens Kulturråd, Svenska Institutet och Sida. Svenska Filminstitutet menar att denna sammansättning inte kan garantera en styrelse med ingående kännedom om filmområdet. Filminstitutets förslag är därför att styrelsen antingen ska utses av de ovan nämnda organisationerna *tillsammans* med Filminstitutet, alternativt att regeringen utser styrelsen.

16.3 Svenska Institutet

Svenska Institutets framtida verksamhet föreslås omfatta *Sverigeinformation*, *presentationer i utlandet* samt *ambassadservice*. Svenska Filminstitutet stödjer detta förslag. Redan i utredningen *Kulturpolitikens inriktning* (SOU 1995:84) slogs fast att ansvaret för det löpande internationella arbetet bör ligga på respektive kulturinstitution samt att ansvaret skulle flyttas från Svenska Institutet till Statens kulturråd, Riksantikvarieämbetet, Konstnärsnämnden och Svenska Filminstitutet. Ännu har detta inte verkställts. Det nu aktuella betänkandet pekar än en gång på att detta måste ske, vilket Filminstitutet stödjer.

Filminstitutets uppfattning är vidare att Svenska Institutet ska ha en samordnande och planerande roll i ett *Sverigefrämjande syfte*. Svenska Institutet ska *inte* agera vare sig samordnande eller operativt inom de specifika konst- och kulturområdena. Den kunskap och erfarenhet som krävs för att t.ex. genomföra internationella projekt inom filmområdet, besitter Svenska Filminstitutet. Att Svenska Institutet arrangerar sådana områdesspecifika projekt är enligt Filminstitutets uppfattning felaktigt. Det är viktigt att tydligt särskilja Sverigefrämjande verksamhet från kulturverksamhet, i vårt fall filmkulturell verksamhet. Att områdesspecifika projekt däremot utgör en del av de större Sverigefrämjande projekten är naturligt och bör uppmuntras. Dock ska man vara noga med att de enskilda projekten drivs av rätt instans. Inom filmområdet är instansen Svenska Filminstitutet.

Det finns vidare ett behov av att tydligt definiera vad begreppet *ambassadservice* inkluderar. Filminstitutets uppfattning är att begreppet bör omfatta tillhandahållande av information av olika slag. Inom filmområdet skulle då inte den fysiska hanteringen av 35-mm filmkopior avsedda för biografvisning vara en del av ambassadservicen. Tillhandahållande av s.k. påseendekassetter (film på videokassett) skulle däremot vara en naturlig del av uppdraget, då detta är att se som en informationsinsats. Svenska Filminstitutet anser därför att ansvaret för filmdistribution avseende 35-mm kopior övergår från Svenska Institutet till Filminstitutet, inklusive de tjänster och kostnader detta medför (se vidare under 16.11 Svenska Filminstitutet).

16.5 Statens Kulturråd

I betänkandet föreslås bl.a. att Statens Kulturråd får det kulturpolitiska samordningsansvaret för den internationella kulturverksamheten. Vidare föreslås Kulturrådet bli sammankallande organ för löpande samråd på myndighetsnivå om internationell kulturverksamhet. Svenska Filminstitutet har inget egentligt att invända mot detta, men vill än en gång framhålla att Statens Kulturråds ansvarsområde omfattar konstområdena teater, dans, musik, bildkonst, museer, utställningar, litteratur, bibliotek och kulturtidskrifter – inte film. Filminstitutets uppfattning är därför att om den internationella kulturverksamheten ska samordnas av Statens Kulturråd, samt om Kulturrådet ska vara sammankallande organ på myndighetsnivå, så måste detta ske i nära och uttalat samarbete med Svenska Filminstitutet. I utredningen *Kulturpolitikens inriktning* (SOU 1995:84) påtalades behovet av ett närmare samarbete mellan främst Statens Kulturråd och Svenska Filminstitutet. Följande text är hämtad från utredningen.

För att filmpolitiken i framtiden på ett tydligare sätt ska samspela med andra kulturområden är det angeläget att Filminstitutets kontakter med andra organ med liknande uppgifter, främst kulturrådet, förstärks.

Detta samarbete är idag endast formaliserat när det gäller uppföljningen av EU:s strukturfonder. Då den regionala verksamheten utgör en viktig länk i det internationella kulturarbetet, samt är en central del av Filminstitutets verksamhet, har det på senare tid uppstått spontana samarbeten mellan organisationer som t.ex. Filminstitutet, Statens Kulturråd och Riksantikvarieämbetet. För att tydliggöra vikten av gränsöverskridande samarbete anser Filminstitutet att detta också uttryckligen bör framkomma i utredningens förslag.

16.7.3 Kulturråden

Svenska Filminstitutet ser det som viktigt att kulturrådens uppdragsbeskrivningar förtydligas. Likaså att de ska arbeta långsiktigt samt i enlighet med en övergripande strategi, omfattande såväl ett kultur- som Sverigefrämjande syfte. I detta sammanhang är det angeläget att peka på kulturrådens behov av insikt och goda kontakter med de olika kulturinstitutionerna. Nyligen hade Filminstitutet förmånen att hålla ett heldagsseminarium för samtliga utlandsstationerade kulturråd och kulturinstitutioner. Träffar som denna är mycket värdefulla för den internationella utvecklingen inom kulturområdet.

Då svensk film internationellt sett ägnas relativt lite uppmärksamhet i jämförelse med de större filmnationerna, har det blivit naturligt att presentera sig gemensamt med övriga nordiska länder. *Scandinavian film* har precis som utredningen nämner blivit ett välkänt begrepp utomlands. I de filmsammanhang då samtliga nordiska länder är närvarande,

skulle det ge större genomslagskraft om också kulturråden och ambassaderna kunde samordna sig på liknande sätt.

16.8 Sida

Utredningen föreslår att de avtal Sida ingått med Svenska Institutet om bidragsgivning för kulturutbyte med utvecklingsländer, förs över till Statens Kulturråd och Konstnärsnämnden. Dessa kulturutbyten omfattar i flera fall även filmområdet. Statens Kulturråds verksamhet omfattar som påpekats flera gånger tidigare, inte film. Konstnärsnämnden gör det endast för området ”konstfilm”.

Ett aktuellt exempel är *Sydafrikafonden* som nyligen lagts under Statens Kulturråd. Sydafrikafonden beviljar bidrag för *alla* kulturområden och stöd kan ges till tvärkulturella projekt inom *alla* konstarter. Svenska Filminstitutets åsikt är att Kulturrådet inte besitter den kunskap som krävs för att bedöma filmprojekt. Det logiska hade istället varit att en del av medlen överfördes från Sida direkt till Filminstitutet, som är den naturliga instansen att fördela stöd till filmprojekt. Filminstitutet har dessutom redan, med bistånd från Sida, utvecklat samarbete med vissa utvecklingsländer, t.ex. Vietnam. I detta sammanhang bör dock den tvärkulturella dimensionen komma i första rum och Filminstitutet föreslår därför att bidragsbesluten bör fattas gemensamt av Statens Kulturråd och Svenska Filminstitutet, i de fall kulturutbytena också omfattar film.

16.11 Svenska Filminstitutet

Svenska Filminstitutets mål är att främja värdefull svensk filmproduktion, spridning och visning av värdefull film samt bevarandet av filmer och filmrelaterat material. Målet är vidare att verka för internationellt samarbete inom filmens område. Svenska Filminstitutet har således det övergripande ansvaret för svensk film och svensk filmkultur, både internationellt och nationellt. Syftet med Filminstitutets internationella verksamhet är kulturpolitiskt, samtidigt som den kommersiella dimensionen alltid är närvarande på grund av filmens särdrag. Vissa av Filminstitutets internationella arrangemang sker i samarbete med Svenska Institutet. Andra arrangemang kan ske i samverkan med t.ex. den internationella filmarkivfederationen *FIAF*, det nordiska nätverket *Scandinavian Films* eller *efp* (European Film Promotion).

I skriften form översände Svenska Filminstitutet den 12 november 2003 till utredningen, följande textförslag:

SFI har det övergripande filmpolitiska ansvaret och det centrala ansvaret för att främja den svenska filmen som kulturyttring och exportartikel.

I betänkandet (s. 199) står det istället att *Svenska Filminstitutet har det övergripande filmpolitiska ansvaret och är den centrala främjaren av svensk filmexport*. Detta är enligt Filminstitutets uppfattning inte en adekvat beskrivning. Filminstitutets internationella uppdrag är att främja spridningen av svensk film och filmkultur i utlandet. Detta sker via filmfestivaler och liknande arrangemang, samt genom aktivt deltagande i internationella nätverk av olika slag. Filmexporten är en naturlig och viktig följd av detta främjande-uppdrag. Som ovan påpekats ligger ansvaret för svensk filmkultur under Svenska Filminstitutet. De oklarheter som betänkandet förmedlar inom filmens område, kan endast klaras ut genom att betänkandet tydligt anger Filminstitutets kulturpolitiska uppdrag på den internationella arenan, och därmed jämställer Filminstitutets verksamhet med Statens Kulturråd.

Den aktuella ansvarsfördelningen mellan Svenska Institutet och Svenska Filminstitutet är att Filminstitutet ansvarar för engelsktextade festivalkopior, fram till dess att dessa är två-tre år gamla. Därefter går de över till Svenska Institutet. Rent fysiskt ligger de dock kvar i Filminstitutets lokaler i Rotebro, där även Svenska Institutet förvarar sina kopior.

Till viss del gör Svenska Institutet och Filminstitutet samma arbete, om än med olika syften. Såväl Filminstitutet som Svenska Institutet förser utländska arenor med kopior av svenska klassiker. Svenska Institutets filmvisningar bör dock endast genomföras i ett Sverigefrämjande syfte, medan liknande arrangemang i Filminstitutets regi sker med ett filmkulturellt syfte. Vid vissa tillfällen har både Filminstitutet och Svenska Institutet visat samma svenska filmklassiker utomlands utan varandras vetskap. I vissa fall är institutens kopior av samma kvalitet där enda skillnaden är att Svenska Institutets kopior är försedda med utländska undertexter. Det förekommer dock att Filminstitutet har kopior av klassiker i restaurerat skick, då Svenska Institutet fortfarande visar orestaurerade versioner av filmerna (svartvita stumfilmer i stället för färgtintade, blekta färgfilmer etc.). Detta är *mycket* olyckligt ur ett filmkulturellt perspektiv.

Svenska Filminstitutet har det övergripande ansvaret för svensk film. Detta innebär att Filminstitutet ansvarar för såväl bevarande och restaurering av filmerna, som den nationella och internationella spridningen av filmerna. Filminstitutet innehar som nämnts filmkopior av god kvalitet och i rätt version. Filminstitutet har dock inte ansvar för, eller ekonomiska möjligheter, att tillhandahålla engelsktextade kopior. En filmkulturellt betydligt bättre lösning skulle vara att Filminstitutet fick ett ansvar som också täckte de textade kopiorna av vårt svenska filmarv, då det är hos Svenska Filminstitutet kunskapen om korrekta versioner och restaurerade kopior finns. Det vore därför att föredra om textade kopior, nya som gamla, inte längre lämnades över till Svenska institutet utan låg kvar hos Filminstitutet. Detta skulle även vara i överensstämmelse med utredningens förslag om den roll Svenska Institutet framöver skulle ha. För att möjliggöra framställandet av textade kopior av de restaurerade svenska klassiker som finns i Filminstitutets förvar krävs dock ökade resurser, vilket måste beaktas och inberäknas i de medel som, i det fall detta genomförs, skulle överföras från Svenska Institutet då det fulla ansvaret överlåtes åt Svenska Filminstitutet.

Den oklara ansvarsfördelning som idag råder innebär dessvärre även att utländska arkiv och andra filmvisare av misstag kontaktar Svenska Institutet och bokar deras kopior, istället för att få del av de kvalitetsmässigt bättre kopior som Svenska Filminstitutet skulle kunna tillhandahålla. Filminstitutet ställer högre krav på visningsförhållanden vid utlåning av de restaurerade filmerna än Svenska Institutet, vilket ur ett filmhistoriskt perspektiv också är mera rimligt.

Utifrån ovanstående resonemang är det naturligt att den fysiska hanteringen till fullo övertas av Filminstitutet. För Svenska Institutets del påverkar detta inte deras möjligheter till internationella filmvisningar i ett Sverigefrämjande syfte. Tvärtom skulle det innebära visningar av bättre kvalitet, samtidigt som Filminstitutet skulle få möjlighet att förse utländska arkiv och andra filmvisare med svenska filmskatter av god kvalitet och med utländska undertexter.

Svenska Filminstitutet menar således att resurser motsvarande de två tjänster som i dag hanterar film inom Svenska Institutet ska överföras till Filminstitutet,

tillsammans med den finansiering dessa och vidhängande aktiviteter kräver. Vidare ska Filminstitutet ta över ansvaret även för filmkopior med utländska undertexter. Svenska Institutets verksamhet skulle därmed bli i överensstämmelse med det förslag betänkandet lägger fram; ett övergripande samordnande och informationsinriktat uppdrag för främjande av Sverige och den svenska kulturen. Däremot skulle institutet inte ha något operativt ansvar.

16.16 Finansiering av Ikus förslag

De arbetsuppgifter som flyttas från Svenska Institutet till Filminstitutet förutsetts finansieras på samma sätt som utredningen föreslår då arbetsuppgifter flyttas till Statens kulturråd och till Konstnärsnämnden. Följaktligen; att medel för tjänster och aktiviteter med vidhängande kostnader, förs över från Svenska Institutet till Svenska Filminstitutet.

Stockholm 2004-05-II

Svenska Filminstitutet

Åse Kleveland
VD